

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

Qui D. Johannis Gerhardi Continuationis Partes Primam & Secundam
complectitur - Denuo nunc in Lucem prodit, Cum iudicibus ...

**Gerhard, Johann
Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617789

Vorwort

urn:nbn:de:gbv:45:1-18162

SERENISSIMÆ ATQVE POTENTISSIMÆ
PRINCIPI AC DOMINÆ,

DOMINÆ CHRISTINÆ,
D.G.SVECORUM, GOTHORUM VANDALORUM-
QVE REGINÆ, MAGNÆ PRINCIPI FINLANDIÆ, DUCISSÆ
ESTHONIÆ, CARELIÆ, BREMÆ, VERDÆ, STETINI, POMERANIÆ, CASSIBIÆ
AC VANDALIÆ, PRINCIPI RUGIÆ, DOMINÆ INGRIÆ AC
WISLARIÆ, &c.

REGINÆ AC DOMINÆ CLEMENTISSIMÆ
FELICITATEM PERPETUAM!

D quod, *Serenissima Potentissimaq; Regina, Domina clementissima*, procul omni ambiguo facturus B. Parens meus esset, si caduca hujus vitæ usurâ etiamnum nobiscum frueretur, illud ipsum dum ego nomine suo, & postliminiò licet, efficere contendo, votumque Parentis ea, quâ deo ac possum, solitudine persolvo, nemo, opinor, hoc mihi verterit vitio.

Iteratam nimirum Harmoniæ Evangelicæ, cujus partem aliquam Illustrissimis Regni TUI Proceribus quondam inscripsit, editionem Regiæ TUÆ Majestati humilimè non obtulisset modo ipse, sed & in gratulationem tota illius sese effudisset simul oratio, quando cognovisset, Serenissimam Majestatem TUAM Regiam communi Potentissimi Svedicæ Regni Procerum consensu atque applausu traditas sibi Reip. clarissimæ capessere habenas. Amplissimam omninò habuisset ille gratulandi materiam. Qui enim non optima ac summa quæque de Svedicæ Regno prælagiret animus, ex quo talem à benignissimo Numine ad clavum ejus videmus collocatam, cujus pieras infucata, sapientia maxuma, amor in subditos paternus, indulgentia in litteratos incredibilis, divinarum insper ac humanarum rerum scientia solidissima jamdudum patentissimum totius hujus Universi theatrum implevere. Vanus certè ego sim, si tot Trophæis, tot arcubus triumphalibus, tot Colossis, virtutum factorumque TUORUM summorum testibus clarissimis vel verbulum adjungere nunc velim. Felicissimum tamen non possum, quin inclytum Svedicæ regnum deprædicem, dum non eâ solum utitur felicitate, ut TE seculi hujus decus orbisque miraculum archius complectatur, verum etiam, quod sceptro TUO ac regimine sapientissimo gaudere queat ac superbiere. Respublicas tum demum beatas fore, Plato putavit, si aut docti & sapientes homines regere eas cœpissent, aut qui regerent, omne suum studium in doctrinâ ac sapientiâ collocassent. Quis non igitur felicem beatamque Svecorum deprædicet Rempublicam, TE, Regina potentissima, illam gubernante? TE, quæ litteris omnibus, divinis æque ac humanis imbuta non tantum ad stuporem es, verum etiam quæ Doctorum quicquid propè est Virorum sive in Germaniâ, sive in Galliis, sive in Angliâ, sive in Belgio, immensis sumibus splendidissimisque salariis, præcipuè tamen, quod tantæ Reginæ contueri vultum & coram venerari cottidiè ipsi desiderant, in Regnum TUUM, in TUAS Academias, in Regiam TUAM, in aulam, in museum, imò, quod meritò omnigenæ eruditionis hodiè officina cluet, dulci quasi vi rapis trahisque. Quamplurimi sanè inter Viros principes mirantur, (inviderent, nisi à moribus id suis alienum esset,) tot Viros eximios, qui amplissimis apud suos functi per annos plurimos muneribus sunt, in TUUM hætenus concessisse indiesq; concedere Regnum, quod tamen ante auspiciatissimum TUUM, Regina Serenissima, regimen, bellorum magis, quàm mansuetudinis ac litterarum studio cæteris Regnis palmam fecit ambiguam: Sed mirari, scio, iidem desinent, ubi ex viris illis, qui propius S.M.T. Reg. juncti virtutum TUARUM lumen conspexere, cognoverint, quantâ ac quàm insolitâ prorsus clementiâ S. M. T. bona ac præclara prosequatur studia. Quamplurimos nominare ex viris istis laudatissimis possem, quos non tam salario, quod quidem S.M.T.R. amplissimum illis suppeditat, quàm virtutum TUARUM splendore.

Harm. Tom. II. sive Gerhardi Cont. pars prim. † in Sve-

EPISTOLA DEDICATORIA.

in Svediam allexisti, nisi tot tantorumque Virorum Catalogus exiguas has excederet pagellas: & persuasum in super mihi habeo, recensere me nomina tam illustria haut posse, nisi iusto debitoque eruditionis eorum meritorumque adjecto encomio. Præterire verò impræsentiarum debeo neutiquam S. M. T. Regiæ tum Parentis TUI sanctissimi, Religionis Defensoris incomparabilis, herois immortalis, tum & Regni TUI Procerum in B. Parentem meum, eosque qui affinitate nobis juncti, clementiam penitus singularem: quamvis iam tum eam notam ac celebratam in tantum, ut honestè etiam tacere illam possim & interiori mentis cultu venerationeque silentii involvere sipario. Diu est, quando ipse Parens meus b. m. præco extitit summi istius favoris, quo adducti Illustrissimi Domini, Dn. JOHANNES SKYTTE ac Dn. AXELIUS OXENSTIERNA, Regiæ T.M. Regni que Svedici Senatores ac Cancellarii eminentissimi, hic Comes in Gödermöve/L. B. in Kimithe/ Dominus in Gyholm/Höringsholm/ &c. ille L.B. in Dunterof, Dominus in Gronfio & Strömsfrum, Eques auratus & Regiæ Camera, dum in vivis esset, administrator, dignum ipsum habuere quondam, quem Potentissimo Regi GUSTAVO ADOLPHO Sanctæ record. commendarent ad professionem Theologicam, in Regiâ Upsaliensi ornandam. TUA, Serenissima ac Potentissima Regina, Clementiâ Magnificus Vir, Dn. JOHANNES STUCKIUS JCtus & antehac Ducis Brunsvic. ac Lunæb. Consiliarius intimus ac Cancellarius, affinitate satis propinquâ B. Parentem meum attingens, jam nunc in Ducatibus R. T.M. Bremensi atque Verdenſi Cancellarius & Consistorii Ecclesiastici Præses audit. Hujus quoque Gener, Vir itidem Magnificus atque Nobilissimus, Dominus D. HERMANNUS CONRINGIUS, Medicinæ ac Politicæ in almâ Juliâ Prof. Publ. celeb. & Comitis Oldenb. Consiliarius, vocatione TVA gratiosissimâ aliquantisper in Regiâ TVA vixit, nec dimissus à R. T.M. nisi Consilii aulici dignitate splendidissimâ auctus. Neutiquam etiam tacenda hoc loco penitus Illustris atque Excellentissimique Domini, Dn. ALEXANDRI ERSKEIN, Toparchæ in Lüdershagen & Yorland / &c. S.M.T.R. Consilii aulici & supremi Dicasterii citerioris Pomeraniæ Præsidis splendidissimi, nec non Academiae Gryphisvâldensis Curatoris gravissimi, &c. insignis erga B. meum fratrem benignitas est, quâ factum etiam, ut optimè iam tum in R. T.M. aulâ *ὁ πρῶτος ἐν ἀγίοις* audiret. Hujus ipsius quoque, quem dixi modo, Viri ingentis, itemque Perillustri Excellentissimique Domini, Domini JOHANNIS ADLERI SALVIL, Hæreditarii in Adlersburg, Werbi & Tulingen, Regni Suecici Senatoris, aulæ R. T.M. Cancellarii & in Germaniam Ex-Legati Plenipotentiarii eminentissimi, &c. Utriusque Domini mei gratiosi ea in me & studia mea eximia omninò gratiæ extant signa, ut indies Supremum Numen devotis venerer precibus, quò bene semper esse jubeat. Dum viris his, laude meâ majoribus. Atque hæc ipsa multa que in super alia, cum primis verò ultima B. Genitoris mei voluntas, non obscuris signis declarata, animum mihi addiderunt, ut coram TE, Regina potentissima, gratulabundus jam (ut ut ob typographorum procraftinationem omnium fortè postremus) compaream, & hunc Parentis mei b. record. in Concordiam Evangelicam Commentarium augusto TUO nomini inscriptum humilimè offeram. Fave, Serenissima Regina, pietati nostræ, & si ego forsân TIBI videor indignus, in quem clementiæ TUÆ radium aliquem mittas (id quod tamen celebrata omnium ore adversus cunctos indulgentia TUA vel cogitare saltem prohibet) fave modò B. Parentis manibus, quorum internuncium jam nunc ago & interpretem, imo fave vel libro solùm, qui ea pertractat, quæ in deliciis TIBI, piensissima Regina, fuere semper, eloquia nempe divina. Hæc cum non Ipsa tantum æstimes maximi, sed in votis quoque habeas, ut Regna etiam TUA & populi divinitus TIBI commissi & subjecti pietatem sequantur eandem: futurum omninò confido, idque præprimis inter publicas gratulantium voces jam voveo repetoque, ut TU, Maxima Regina, præterquam quòd in cœlis immarcescibilis gloriæ corona TE maneat reposita, id laudis meritiſsimæ in orbe perferam posteritatem, cui lata interſis, obtineas, quò celebreris REGINA SAPIENTISSIMA AC CHRISTIANISSIMA, & quod inde consequetur, FELICISSIMA. Jehova Zebaoth cordis nostri desideria impleat! Scribebam Jenæ d. 16. Maji, anni M.DC. LII.

Serenissima Majestatis TUÆ Regiæ

Subjectissimus

M. Johannes Ernestus Gerhardus,
P.P. in Acad. Jenensi.

DFDI-

DEDICATIONES D. GERHARDI SECUNDO
HARMONIÆ TOMO ANNECTENDÆ.

PARTIS PRIMÆ DEDICATIO.

PER ILLUSTRIBUS, GENEROSISSIMIS ET
ADMODUM MAGNIFICIS DOMINIS,

DOMINO AXELIO
OXENSTIERNA, POTENTISSI-
MI SVECIAE REGNI CANCELLARIO ET SENATO-
RI, L. BARONI IN KIMITO, DOMINO IN FIHOLMEN ET
TYDON EQVITI AURATO, &c.

UT ET

DN. JOHANNI SKYT-
TEN, SENIORI, L. BARONI IN DUN-
TEROF, DOMINO IN GRONSIO ET STROMSRUM,
EQVITI AURATO ET EJUSDEM REGNI SENATORI, ADMINISTRA-
TORI REGLE CAMERÆ, UPSALIENSIS ACADEMIÆ
CANCELLARIO, &c.

Domini suis per quam gratiosis.

Er illustres, Generosissimi & Admodum Magnifici Domini, Domini gratiosi, Infecit quorundam animos pravæ & perversæ opinionis labes, sanctam Evangelistarum quadrigam non uno & eodem semper incedere tramite, sed orbitam quandoque premere adversam, vel ut clarius eorum mentem detegam, fidos illos Christi Amanuenses atque testes, memoriæ lapsui obnoxios, in circumstantiarum quarundam annotatione, irreconciliabili contrarietate interdum dissidere. Erasmus (quem Leo X. P. R. in Epistola versioni Nov. Testam. instar prologi galeati præfixa dilectum suum filium, sed Bellarminus R. E. Cardinalis, libr. I. de verbo Dei cap. 9. semi Christianum vocat,) in notis ad cap.

2. Matth. sic differit. Neque enim continuo fortè vacillet totius Scripturæ sacræ autoritas, sic ubi Evangelistæ variant, vel in verbis vel in sensu, modò summa constet earum rerum, de quibus agitur, & unde cardo pendet nostræ salutis. Ut enim Spiritus ille divinus mentium Apostolicarum moderator, passus est suos ignorare quædam & labi, errareque alicubi iudicio sive affectu, non solum nullo incommodo Evangelii, sed hunc etiam ipsum errorem vertit in adjumentum nostræ fidei, ita fieri potuit, ut ita temperarit organum Apostolicæ memoriæ, ut etiam si quid humano more fugisset, id non solum derogeret fidei divinæ Scripturæ, verum etiam fidem arroget apud eos, qui alioquin de composito scriptum calumniari poterant, &c. Solus Christus dictus est veritas, unus ille caruit omni errore. Adfuit Spiritus divinus & divo Cypriano, ut est probabile, & tamen quædam illius rejiciuntur ab Orthodoxis. Adfuit & Hieronymo, rejiciuntur & hujus nonnullæ. Adfuit Augustino, atq;

Harm. Tom. II. sive Gerhardi Cont. pars prima.

† 3

ipse